

ITALIE

VZNIK RAKOUSKA - UHERSKA

Sjednocení Itálie - po neúspěšných bojích za svobodu a sjednocení ve 20, a 30, letech a po nezdařené revoluci roku 1848 trvala politická nejednotnost (8 celků), většina severní Itálie je pod nadvládou Rakouska (rakouský císař vystupuje jako ochránce papeže), ve středu Apeninského poloostrova se nachází papežský stát + malé, formálně samostatné státy (vláda vedlejší linie habsburského rodu), na jihu Itálie a na Sicílii (král. obojí Sicílie) vládnou španělští Bourboni. Roztříštěnost - brzda hospodářského rozvoje, nutnost obnovit národní hnutí za sjednocení. Rozdílná hospodářská vyspělost - nerovnoměrný vývoj, na severu převaha průmyslu (v důsledku průmyslové revoluce vznikají nová odvětví - Hutnictví, strojírenství), naproti tomu je jih značně opožděný, hlavně zemědělství. V čele sjednocovacího procesu hospodářsky nejvyspělejší, jediný italský stát - Sardinské království - savojská dynastie, od roku 1849 Viktor Emanuel druhý, rádce a ministerský předseda v sardinském království hrabě Cavour se dohodl s Napoleonem třetím (za slib Savojska a města Nizzy), vyhlásili válku Rakousku, Itálii dokonce podporovala Anglie (hospodářské důsledky) a Rusko (důsledek jednání Rakouska v Krymské válce), roku 1859 krátká vítězná válka, porážka Rakouska u Magenty a Solferina - mír v Curychu, k Sardinskému království připojena Lombardie na úkor Rakouska a Milán

- současně propukla národní revoluce ve stř. Itálii - svržení prorakouští místodržící, území bylo připojeno k Sardinii, revoluce se také rozšířila i do jižní Itálie, na jaře roku 1860 zde vypuklo povstání rolníků na Sicílii proti bourbonskému králi Františku druhému, legendární pochod 1000 dobrovolníků v červených košilích, obsazeno Palermo, v září postup do Neapole - všeobecné povstání, vítězství nad vojskem neapolského krále - diktatorskou moc v jižní Itálii složil Garibaldi do rukou Emanuela druhého, území tedy připojeno k Sardinii, do konce roku sjednocena většina Itálie, v březnu 1861 vyhlášeno v Turíně italské království v čele se Sardinským král., Napoleon vystopil proti připojení Říma. Sjednocení shora dokončeno roku 1866 - připojeno Benátsko (po válce Rakouska s Pruskem, Itálie spojenec Pruska), roku 1870 byl obsazen papežský stát s Římem - po porážce Francie - Napoleon zbaven moci, papežovi vyhrazen pouze Vatikán, v lednu 1871

sjednocení dokončeno, hlavní město Řím.

1866 - porážka Rakouska ve válce s Pruskem (ztráty Rakouska činily 54 000, Pruska pouze 9 000) Rakousko ztratilo vliv v Itálii (Benátsko) a v Německu. Maďaři byli během války pasivní, válčit se jim nechtělo a proto bojkotovali válku. - vnitřní slabost monarchie - nutnost stabilizace, tj. vyřešit uherskou otázku (neústupnost Maďarů), požadavky Čechů (federalizace) zamítnuty, přestože na rozdíl od Maďarů bojovali - větší obava z Uherska.

- návrh představitele maďarské opozice hraběte Andrassyho na dualistické uspořádání monarchie - DUALISMUS. - říše rozdělena na 2 celky podle říčky Litavy na Předlitavsko (České země, Rakousko, Dalmácie) a na Zalitavsko (Maďarsko, Slovensko, Sedmihradsko, Chorvatsko). Rakousko - 21. 12. 1867 - prosincová Ústava (uzákoněn dualismus), parlamentní stát (oslabení moci panovníka), říšská rada (dříve poradní orgán) se stala parlamentem s panskou a poslaneckou sněmovnou (schvalování zákonů a daní),

svoboda podnikání, slova, tisku a vyznání, zřízen říšský (zemský) soud - justice odloučena od státní správy - nezávislost soudců. Pravomoci císaře : nebyl odpovědný parlamentu, rozhodoval o zahraniční politice a armádě.

1868 - vyhlášena všeobecná branná povinnost (voj. služba na 3 roky), 1869 - uzákoněna povinná 8 letá školní docházka. Pro Rakousko a Uhry - společný panovník, armáda, měna, zahraniční politika.

Uhersko - částečná politická samostatnost - vlastní vláda (pro záležitosti Uher), císař Franz Josef druhý korunován uherským králem, hrabě Andrassy se stal premiérem. Byla zostřena maďarizace - útlak nemaďarských národů, zhoršil to 1868 národnostní zákon - maďarština se stala úředním jazykem, slovenské školy zrušeny.

Češi - byli nespokojeni, hodně jich padlo v bitvě u Sadové a všechnu smetanu slízli Maďaři, začali jednat s Rakouskem o vyrovnání (trivialismus) - Vídeň byla dokonce nakloněna k ústupkům, 1871 vznikly tzv. fundamentální články - slib vlastní zemské vlády, že bude přijat národostní zákon (na ochranu Němců v Čechách),

souhlas císaře s jeho korunovaci na českého krále - neúspěch - protestní akce Němců v Čechách (pocit ohrožení, obava ze ztráty výsadního postavení) a protestní akce uherských politiků (obava z nár. hnutí na Slovensku), císař kapituloval, ke korunovaci nedošlo. Přispěl tomu také zásah Bismarcka - proti posílení slovanských národů - obava z příklonu k Rusku.

Vznik vojenských paktů

Německo - nejagresivnější stát, 2. průmyslová velmoc po USA, mělo však málo kolonií, ale velké sebevědomí, hospodářský vzestup, ^{k tomu} ještě vojenská síla.

Rak - Uhersko - velmoc poměrně zaostalá, ve stínu Německa, jeho expanze hlavně směřovala na Balkán.

Rusko - snaha vytlačit Rakousko z Balkánu, hospodářsky a politický nejslabší velmoc, továrny ovládají ANG, FRA, SRN.

Francie - příprava na odvetu proti Německu, snaha získat zpět Alsasko a Lotrinsko (uhlí a ruda).

Británie - největší koloniální velmoc, ovšem ztráta průmyslového prvenství, úsilí zvětšit kolonie - zřizovány Dominionia (kde byla převaha přistěhovalců).

1873 - tzv. spolek 3 císařů v Berlíně (k izolaci Anglie a Francie) - předpoklad politické spolupráce, ne však vojenské - značné zájmové rozpory, krize za Rusko - Turecké války 1877 (Vilém první, Franc Josef, Alexandr druhý) 1879 - Německo s Rakousko- Uherskem uzavírají pakt (tajná smlouva), jestliže bude jeden ze států vést válku, zůstane ten druhý vůči němu neutrální (namířeno proti Francii a Rusku) - DVOJSPOLEK.

1882 se ke dvojspolku přidává Itálie (válčili s Francií o kolonie v Sv Africe - Etiopie a Eritrea) - vznik TROJSPOLKU. Členské státy se zavázaly, že nepřistoupí na jakoukoliv dohodu namířené proti některému z nich a že si poskytnou vzájemnou pomoc v případě napadení třetí mocností. Po vypuknutí války vyhlásila Itálie neutralitu, 1915 přešla dokonce na stranu Dohody. - také snaha získat nové kolonie, aby mohli více prosperovat.

1893 dohoda Francie s Ruskem o vzájemné pomoci, obě

země se nacházeli v izolaci, obava z Německa

Roku 1904 - tzv. srdečná dohoda - dohoda spojenectví Anglie s Francií proti Německu, urovnání vzájemných sporů v Africe, obava z Drang nach osten. Anglie začíná mít také strach z Německa (začalo mohutně zbrojit), také začalo Německo vyrábět lodě ve velkém, obava Anglie ze ztráty vedoucího postavení na moři,

1907 - Anglie podepisuje dohodu s Ruskem - urovnání sporů o kolonie v Asii, vznik TROJDOHODY

ANGLIE

Anglie ve 2. polovině 19. stol. a poč. 20. stol. - období vlády královny Viktorie (1837 - 1901) - Královna Anglie a Irsko, rozhodující úlohu měl parlament. Anglie byla největší světovou velmocí (počet kolonií a průmyslová revoluce), hospodářský růst Anglie, měla náskok před ostatními státy, označována jako dílna světa, přechod od textilního průmyslu k těžkému (výroby železa, strojů a lokomotiv), kvalitnější a levnější zboží než v Evropě, vznikají různá průmyslová centra.

Obchod - zásada svobodného, volného obchodu (freetrade) na základě nabídky a poptávky, tj. bezcelný vývoz a dovoz, neomezená volná konkurence (největší význam měla ty cla, jehkz kde existovaly, jako např. v Německu, bránilo to obchodu a růstu kapitálu v zemi). Anglie byla světová finanční velmoc - docházelo k soustřeďování peněžních prostředků z obchodu (příjmy z vývozu - hl. surovin z Indie a ost. kolonií - vznik bank - půjčování peněz podnikatelům, podnikatelé nemuseli sami nashromáždit velký kapitál, stačilo něco málo, tím se zaručili a mohli tak rychleji budovat své firmy - velký náskok oproti jiným státům.

Politika - stabilní parlamentní demokratický systém - výkonná moc v rukou vlády, odpovědné parlamentů, v něm účinkují 2 hlavní strany - konzervativní Toryové (pravice) a pokrokovější Whigové (střed). Anglie byla od 17. stol. bez revolucí, klidný vývoj, demokratická cesta reformem.

Vůdce konzervativců od 60. let byl Benjamin Disraeli (1804 - 1881) - prosadil maximální pracovní dobu 56 hodin týdně, výstavba vodovodu s nezávadnou vodou, kontrola potravin, rozšíření volebního práva.

Vůdce liberálů byl William Gladstone (1809 - 1898) - odešel od konzervativců, stoupenec volného obchodu, tržního hospodářství, obhájce rovnosti lidí před zákonem.

Volební reformy v Anglii - 1. reforma roku 1832 - původně záleželo na vlastnictví majetku určité hodnoty, vol. Právo rozšířeno mezi střední vrstvy. 2. reforma roku 1867 - hlasovací právo rozšířeno i mezi městskou maloburžoazií, bohaté sedláky, dělnické předáky (kvalifikovaní, nejlépe placení), počet voličů se zdvojnásobil. 3. reforma roku 1884 - volební právo rozšířeno i na drobné zemědělské nájemce, venkovské dělnictvo - v podstatě mezi všechny muže, do konce 19. stol. to bylo 60 % obyvatelstva (kromě žen a nemajetných).

Nejvýznamnějším platidlem ve světě je anglická libra, Anglie vlastní největší loďstvo světa, pečlivě si hlídá poměr, že Anglie má větší loďstvo než druhá a třetí velmoc dohromady. Již během 19. století se začíná vyostřovat konflikt s Irskem, které je značně zaostalé od Británie (původně keltské obyvatelstvo násilně podrobena v 17. stol.) - masová shromáždění,

vzniká tajný spolek Fenianů (irští rev. demokraté) - 1867 pokus o povstání, ale poraženo, návrh zákona o irské autonomii (Gladstone) - Irsko zpomaluje rozvoj v rámci království, Anglii předstihají USA a Německo, během 70. let ztratila Anglie první místo v průmyslové výrobě, přechod od volného obchodu k ochraně tuzemské výroby proti cizí konkurenci, tzv. Protekcionismus, Anglie začíná vyvážet do méně rozvinutých zemí.

V 80. letech začal znovu boj irských poslanců v parlamentu za samosprávu (home rule) - teroristické útoky, nezávislost

uznána až roku 1921. Roku 1906, po dvacetileté vládě konzervativců, se do čela vlády dostávají liberálové - zavádí sociální reformy - podpora v nezaměstnanosti, starobní a invalidní důchod, dále modernizace armády, zrušeno právo Horní sněmovny vetovat zákony Dolní sněmovny.

Zahraniční politika - britská vláda uskutečňovala tzv. skvělou izolaci (splendid isolation) umožněnou ostrovní polohou a mocenskou převahou - politika nezávislosti a neúčast v konfliktech ostatních evropských mocností. - Možnost soustředit se na koloniální expanzi, námořní velmoc - rozmach impéria do všech světadílů, kolonie - zdroj surovin, odbytiště anglických výrobků, cíl investic - možnost pracovních příležitostí (armáda, podnikání, správní aparát), ale zpomaluje tempo industrializace Anglie, je totiž výhodnější podnikat v koloniích (levné pracovní síly). Anglie vlastní nejbohatší kolonii - Indii (káva, čaj, koření) - záměrně bráněno rozvoji indického průmyslu a řemeslné výroby, Indům se nelíbil britský vliv - povstání sikhů roku 1848 a 1849 a sípahiů roku 1857 (Odboj najatých vojáků z britského koloniálního v Indii, za dva roky bylo poraženo, Indie se stává zcela závislou na Anglii, 1876 britská královna získala titul indické císařovny. Z Indie expanze Britů do JV Asie, pronikají do Číny - 3 opiové války v letech 1840 - 1860,

Čína totiž zakázala východoindické společnosti vývoz opia z Indie do Číny - smlouva s císařem o otevření 5 čínských přístavů anglickému obchodu, Hongkong se dostal pod britskou správu. V koloniích s převahou přistěhovaleckého obyvatelstva přiznán podíl na moci, samospráva - vznikají Domina - 1867 Kanada, 1901 Austrálie, 1907 New Zeland, 1910 Jihoafrická unie. Roku 1931 zřízen commonwealth (britské spol. národů).

Afrika - 1875 získala kontrolu nad Sueským průplavem, 1882 obsadili Egypt, 1898 - povstání Mahdistů v Sudánu poblíž Ummrudmanu - britové vyzkoušeli porvé kulomet, padlo 12000 mahdistů, 48 britů (jeden inglmén na 250 mahdistů).

Búrské války - 1899 - 1902 - s původními nizozemskými kolonisty na jihu Afriky (státy Oranž a Transvaal), koncentráky. Britové měli za cíl vytvořit kolonie od severu až k jihu, narazili na odpor Francouzů (ti zase měli plán

západ - východ) , střetli se u Fašody - začali vyjednávat , dohodli se na spolupráci proti Německu , 1904 - tzv. srdečná dohoda , Francie získala Maroko a Alžírsko , Anglie Egypt a Súdán , 1907 dohoda Anglie a Ruska proti Německu - TROJDOHODA.

FRANCIE

Doposud měli moc bankéři a průmyslníci , v opozici byli chudší vrstvy (stří a lidové vrstvy). Cílem opozice bylo odstranit monarchii Ludvíka Filipa Orleánského z roku 1830 , rozšířit polit. práva a svobody , spravedlivé rozdělení půdy , pevné mzdy , právo na práci. Střední vrstvy chtějí získat podíl na moci , snaha získat podporu lidu , začínají se organizovat protivládni agitace - Bankety (veřejné shromáždění pod záminkou oslav) - protivládni projevy a jídlo pro lid zadarmo. Lidé se po dlouhé době zase jednou pořádně nažuchli a začínají střední vrstvu podporovat také za slib , že po sesazení monarchie každý bude mít práci a právo volit.

Vládní rozkaz - zákaz shromáždění svolaného na 22. 2. 1848 v Paříži - signál k revoluci (revoluce dělníků , řemeslníků , měšťanů a studentů , srážky s policií a vojskem.

24. 2. 1848 - V Paříži povstalci vytvořili přes 2000 barikád , ozbrojený boj s národními gardami , část z nich přešla k povstalcům , následoval Filipův útěk do Londýna , konec monarchie , zvítězila revoluce.

25. 2. 1848 - vyhlášena tzv. Druhá republika (1848 - 1852) , v čele republiky stojí prozatimní revoluční vláda (demokraté , socialisté , liberálové) - všeobecné volební právo , odstraněna cenzura , zkrácení pracovní doby na max 10 hodin denně , zřízeny národní dílny - pracovní příležitost pro nezaměstnané , proběhly volby do národního shromáždění

- vítězství přívrženců monarchie , odmítli radikální řešení sociál. otázek , zvýšili daně , zrušeny nár. dílny a právo na práci - nezaměstnanost , zatýkání revolucionářů. - Červencové povstání dělníků , řemeslníků a tovaryšů v Paříži (23 - 26. 6. 1848) nesouhlasili se zrušením národních dílen , krvavé boje s národními gardami , padlo 800 mužů , 11 000 popraveno , vyhlášeno stanné právo , porážka povstání.

přijata nová ústava - podobná té z / roku 1830 , v čele republiky stojí prezident volený na 4 roky , v prosinci roku 1848 zvolen Ludvík Napoleon Bonaparte (synovec) , 1851 se prohlásil prezidentem s neomezenou pravomocí na 10 let (zrušeno všeobecné vol. právo , cenzura tisku a zákaz shromažďování) , 1852 - státní převrat za pomoci důstojníků , Napoleon se prohlásil dědičným císařem jako Napoleon třetí - tzv. druhé císařství (1852 - 1870) , schváleno plebiscitem - vyjádřilo se pro něj 97 % voličů . - nastolena vojenská diktatura - potlačení demokracie , od 60. let začal aplikovat liberálnější politiku , postupný přesun polit. moci do rukou parlamentu , politika cukru a biče - drobnější ústupky a tvrdé opatření proti odpůrcům). Napoleon třetí - podpora hospodářství , k omezení nezaměstnanosti jsou zřizovány veřejné práce - přestavba Paříže , staré čtvrtě a hradby byly zbourány , Seina regulována , vznik nových čtvrtí s širokými ulicemi (bulváry) , stavěny divadla a nádraží. V polovině 19. stol. dovršena průmyslová revoluce - strojírenství , železářství .

Zpoždění ovšem oproti Německu , USA a Anglii , v důsledku zmírnění celních předpisů roku 1860 začalo putovat do Francie levné Anglické zboží - hospodářské potíže. Opozice - republikáni a monarchisté , moc v rukou bankéřů
Zahraniční politika - koloniální politika , spojení s Anglií proti Rusku v Krymské válce (1853 - 1856) , Rusko zabralo Moldávii a Valašsko , do té doby knížectví závislé na Turecku. Začala válka , která by pro Turecko špatně skončila ale z obav Francie a Anglie (že by Rusko získalo vliv ve středomoří)+ pomoc Sardinského království.

Koalice porazila černomořské ruské loďstvo a obklíčilo ho u Sevastopolu. (loď ANG a FRA poháněny parou , ruské byly plachetnice) úspěch Francie v Itálii proti Rakousku , zisk Savojska a města Nizy , výprava Francie do Sýrie , Egypta - budují Sueský průplav - 1864 open , ovšem neúspěch při tažení do Mexica 1867 (vláda neplatila úroků dluhů) , neúspěch v Prusko-francouzské válce roku 1870 - 1871 (více tato otázka za b.) , kapitulace Francie 2. 9.

1870 , vedlo to k pádu císařství vzniká tzv. třetí republika 4. 9. 1870 - prozatimní republikánská vláda vydala rozkaz pokračovat ve válce , obklíčena Paříž , vytvořeny Národní gardy (lidové ozbrojené oddíly) , 4 měsíční obrana Paříže.

28. 1. 1871 - Francie uzavírá mír s Pruskem.

10. 5. 1871 - Frankfurtský mír - ztráta bohatého Alsaska , části Lotrinska , vypsány volby do nár. shromáždění - většinu získali monarchisté , předseda vlády Louis Adolphe Thiers.

- růst nespokojenosti v Paříži (vojenské neúspěchy , nezaměstnanost , růst cen , pruské vojsko v Paříži) , vláda se v březnu rozhodla násilím odzbrojit národní gardu , došlo k vzájemnému střetnutí - OBČANSKÁ VÁLKA , Thiers proti nim posílá vojsko , ti však přešli na stranu nár. gardy , postříleli pouze velitele vládního vojska , 28. 3. 1871 vyhlášena revoluční vláda KOMUNA , Thiers a jemu věrné jednotky sídlili ve Versailles , část pařížské buržoazie prchá před komunou , dělníci zabírají jejich továrny a byty - navýšení mezd , pevné ceny zákl. potravin , bezplatná

lékařská péče , právo na vzdělání pro všechny. Zvolena rada komuny - řídicí orgán , stoupenci jakobínských ideálů. Komuny vznikly ještě v několika městech (Lyon , Marseille , Toulouse) , ale potlačeny , vše vedelo k izolaci Paříže. Po uzavření míru s Německem příprava vládních vojsk ve Versailles na odvetu (Bismarck propustil část zajatců) , Bismarck jim také umožnil útok přes jejich pozice - útok na Paříž 21. 5. 1871 - Májový týden , komunardi podleli (poslední zastřeleni u zdi nářků PÉRE LACHAISE) , hromadné popravy - 30 000 mrtvých, deportace 1000 na nucené práce do kolonií Francie po roku 1871 - hospodářská krize , museli zaplatit velké válečné náhrady (5 mld franků) , 1875 přijata nová ústava zakotvila silný prezidentský systém (zvolen MacMahon) , posílil také senát , roku 1877 vyvrcholila krize , parlament dokonce rozpuštěn , konaly se říjnové volby - převahu získali republikáni - Francie se hlásí k odkazu VFBR (hymna Marseillaise) , volby do parlamentu na zákl. všeobecného volebního práva pro muže. (*... ..*). Na začátku 80. let dochází ke stabilizaci hospodářské situace , ovšem proti umírněné republikánské vládě se začíná formovat opozice - NACIONALISTÉ (P. Deroulede) - kritika smířlivosti vůči Německu a opozice zleva - George Clemenceau - proti omezení moci prezidenta. Roku 1880 začala obnova akcí dělnického hnutí - roztržitost (radikální Blanquisté a Marxisté - sociál. požadavky) , roku 1905 vzniká jejich jednotná politická strana - JEAN JAURÉS. Roku 1894 tzv. Dreyfusova aféra (čti drefis nebo draj) - důstojník židovského původu , obviněn lživě ze špionáže ve prospěch Německa - rozsudek ovlivněn rasovými předsudky , strana radikálů a socialistů prosadili obnovení procesu 1899 omilostněn (*... ..*) a 1906 plně rehabilitován. Zahraniční orientace - protiněmecká orientace , sblížení s Anglií a Itálií , 2. největší koloniální říše světa - SZ Afriky , Madagaskar , Vietnam , Kambodža , Indočína - nejsou to kolonie bohaté a Francie je nevyužívá tolik jako Anglie.

1 ITALIE 1

Mezinárodní vztahy v předvečer I. sv. války

- 70. léta 19. stol. - balkánská krize-povstání proti Osmanské říši
 - na stranu povstalců se přidalo Rusko-jeho vítězné tažení přes Balkán až k Istanbulu- Turci nuceni podepsat mír-
- Rusko by se stalo rozhodující velmocí na Balkáně - nesouhlas záp. velmocí + R-U
- 1878**-berlínský kongres-výsledky války potvrzena nezávislost Srbska, Černé Hory, Rumunska, část Bulharska stále pod nadvládou Turků
- R-U právo obsadit Bosnu a Hercegovinu /na toto území si dělalo nárok Srbsko/
- Trojspolek- po válce prusko-rak. získalo N hospod. a polit. vlivu R-U
- 1879-Bismarck oficiálně uzavírá spolek s R-U=Dvojspolek namířen proti vlivu R
- 1882-ke Dvojspolku se připojuje Itálie=Trojspolek
- Itálie byla nejistým spojencem, neboť její zájmy se střetávaly s R-U na Balkáně
- obavy z N-rozvoj zbrojního průmyslu-r. 1893 vznik Dvojdohody-F+Rusko
- 1904-dohoda mezi VB a F- rozdělení sfér vlivu v Africe, na Dálném východě a Indo Číně
- VB r. 1907 přistupuje k Dvojdohodě.
- 1908 -plná anexe Bosny a Hercegoviny R-U- odpor Srbska

Balkánské války

- balkánské státy se dohodly, že společnými silami skončují se zbytky Osmanské říše → společně obsadily Solun a postupovaly na Istanbul
- záp. velmocí přiměly balk. státy, aby postup svých vojsk zastavily
- mezi vítěznými státy sváry o dělení získaných území → Balkán=ohnisko rozporů

I. sv. válka

- záminka-atentát na následníka rak. trůnu arcivévodu Frant. Ferd. d'Este- 28.6.1914 v Sarajevu/Bosna/-atentátník Gavrilo Princip/vyevičen srbskou teroristickou organizací Černá ruka/ ⇒ odpovědnost svedena na srbskou vládu
- 28.7.1914 R-U vyhláší válku Srbsku
- 1.8.1914-N vyhláší válku Rusku
- 3.8.1914-N-vyhláší válku Francii- N vstupuje na území neutrální Belgie-cíl: napadnou F ze severu → porušení neutrality Belgie → VB vyhláší válku N (císař Wilhelms II.)
- Itálie vyčkávala -vyhlásila neutralitu
- průběh války:
 - německá představa bleskové války-tzv. Schlieffenův plán /zr. 1905/- rychlé dobytí F přes neutrální Belgie a pak přesunutí voj. sil proti Rusku a izolovat VB
- 1914**
 - záp. fronta-rychlý postup něm. vojsk-v čele maršál Helmut von Moltke- v září N u Paříže → protiútok Dohody- N poraženo na řece Marne → N nuceno ustoupit
 - válka se mění na zákopovou, pozici
 - jižní fronta
 - vítězný postup Srbska- R-U nuceno ustoupit za Dunaj
- východní fronta
 - Rusko zaútočilo na Východní Prusko /N/ a Halič /R-U/
 - bitva u Tannenbergu-/srpen/-drtivá porážka Rusů něm. maršálem Hindenburgem
 - Halič- vítězný postup rus. vojsk generála Brusilova
- závěr roku 1914- Turecko vstupuje do války na straně Ústředních mocností
- na Kavkazu utrpěli Turci porážku od Ruska/leden 1915/

1915

západní fronta

- duben-útok něm. armády na Ypry- poprvé použity bojové plyny /otráveno 15000 mužů- 5000 zemřelo okamžitě/-N postoupilo touto ofenzívou o 4 km

východní fronta

- tzv. gorlický průlom- úspěšný postup N a R-U vojsk

2) 1915 jižní fronta -květen-vstup Itálie do války na straně Dohody
září-vstup Bulharska do války na straně Centrálních mocností- připojilo se k útokům na Srbsko- listopad- Srbsko obsazeno
-spojení Bulharska a Turecka → Dohoda se snažila o dobytí Dardanel /vstup do Černého moře +zasobování Ruska/- tzv. gallipolská operace- neúspěšně

(slití zeměných území na úkor R-U a Turecka)

1916

západní fronta

-N se rozhodlo přenést těžiště vál. operací na tuto frontu- cíl: dobytí Paříže a rozdrčení franc.-brit. sil u Verdunu
-bitva u Verdun-únor-září- těžké boje- v čele něm. gen. štábu generálové Hindenburg a Ludendorff- Verdun se ubránil- v čele franc. vojska gen. Nivell /celkem padlo 600,000 mužů/
-bitva na řece Sommě-červenec-listopad- ofenzíva Dohody- Britové použili nov zbraně-tanky
-rozhodnutí ve válce nepřinesla- obrovské ztráty- VB 400,000, F-200,000, N-500,000

Východní fronta

-červen-srpen- Brusilovova ofenzíva-postup rus. vojsk v Haliči- velké ztráty R-U
-od počátku války probíhala i válka na moři
.N se snažilo zničit britskou válečnou flotilu- porážka něm. loďstva v sev. moři → orientace N na ponorkovou válku (1915 Lusitania - katynulo přes 1000 lidí)
-R-U -listopad-smrt F. Josefa I.- Karel I. rak. císařem

Jižní fronta

-Rumunsko vstupuje do války na straně Dohody /srpen/
-italská fronta- zákopová válka

Válka v koloniích

-N ztratilo Jihozáp. a Východní Afriku, Kamerun, Novou Guineu a ostrovy v Tichomoří

1917

Záp. fronta

/USA ukončily politiku izolacionalismu /+snaha zůstat stranou sv. konfliktu/
-6.4.vstupují USA do války na straně Dohody → duben. květen -ofenzíva franc. a brit. armády- neúspěch → značné posílení vyčerpaných franc.-brit. vojsk

Východní fronta

-únorová revoluce- Prozatimní vláda pokračuje ve válce- N se snažilo o vyrazení Ruska z války → přesunou své síly na záp. frontu → říjnová revoluce

Jižní fronta

-boje na Piavě probíhaly 1915-18- úspěšný postup něm. a rak.-uher. vojsk- /Italové zatlačeni o 70-100 km zpět k řece Piavě/
vysoké ztráty ital. arm.- 135000 zraněných, 250000 zajatých- pomoc franc.- brit. vojsk- fronta na Piavě se až do podzimu 1918 stabilizovala

1918

Západní fronta

-jaro -ofenzíva N- zastaveno F → protiútok F /gen. Foch/- léto červenec-srpen 2.bitva na řece Marně- rozhodující obrát ve válce- Němci donuceni ustoupit až k hranicím

Východní fronta

-březen Brest-Litevský mír

Jižní fronta

-ofenzíva ital. armády → zhroucení rak.-uher. pozic /těžká porážka R-U/
-září- kapitulace Bulharska
-říjen kapitulace Turecka

Konec I.sv. války

-5.10.1918 -N se obrátilo na amer. prezidenta Wilsona, aby zprostředkoval

jednání o příměří s Bohodou

- 27.10.-R-U vydalo prohlášení, že bude jednat "o příměří a míru" /min. zahr. R-U Andrassy/, prohlášení bylo chápáno jako kapitulace a vedlo k zániku R-U
- vznik nových států- CSR, Polsko, Rumunsko, Jugoslávie, Rakousko, Maďarsko
- II. II. - N podepsalo ve franc. Compiègne /ve vlaku/ smlovu o příměří- téhož dne ustaly válečné akce

Výsledky války

- vítězství Dohody- převaha ve voj. technice, v ekonom. oblasti
- vznik nástupnických států
- z Ruska se vyčlenily jako samostatné státy Litva, Lotyšsko, Estonsko
- konec hegemonie Evropy → ekonom. vítězem války USA /ekonom. pomoc Dohodě/
- 25milionů mrtvých

Rusko v době I. sv. války

Mikuláš II. 1894-1917 /1918 zastřelen/

Únorová revoluce

- 23. února 1917 /podle rus. kalendáře, podle evrop. 8. března/
- lidové povstání + vojáci petrohradské posádky X carovi
- příčiny: nespokojenost- válečné neúspěchy, únava z dlouhé války, hosp. potíže
- car Mikuláš II. odstoupil → moc v rukou Prozatimní vlády /buržoazie/ a sovětů /zástupci dělníků a vojáků/
- vytvořeny ozbrojené oddíly dělníků= Rudé gardy
- Prozatimní vláda pokračuje ve válce na straně Dohody
- duben 1917- návrat Lenina ze švýcar. exilu-protiválečná agitace+ příprava bolševického převratu= diktatura proletariátu /Dubnové teze/
- /"Všechnu moc sovětům"/

Říjnová revoluce 1917- komunistický převrat

- 25.10.=7.11.- útok bolševiků + baltského námořnictva na Zimní palác sídlo Prozatimní vlády- ministři zatčeni → veškerá moc v rukou sovětů
- výsledky revoluce: Všeruský sjezd sovětů přijal Dekret o míru =požadavek ukončení války- a Dekret o půdě= znárodnění veškeré půdy
- násilné nastolení diktatury proletariátu= vláda nepočtené bolševické elity nad celou společností

3.3.1918 - Rusko uzavírá mír s N v Brestu Litevském-územní ústupky Ruska Německu v Pobaltí, Bělorusku, osamostatnění Ukrajiny

- poprava carské rodiny- car zatčen hned po únorové revoluci a převezen za Ural do Jekatěrinburku- červenec 1918-město obléháno intervenčním vojskem + bílými+ čs. legiemi → /noc z 16. na 17.7./-uralský sovět rozhodl o popravě cara a jeho rodiny → "bílí" tím ztrácejí svého velitele